

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	15
--------------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΠΡΟΣΕΓΓΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΚΡΟΑΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ	23
--	----

1. Οι λόγοι ανάπτυξης ενδιαφέροντος για την ακρόαση των παιδιών	25
1.1. Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού	26
1.2. Οι νέες θεωρητικές προσεγγίσεις για τη μελέτη του παιδιού και της παιδικής ηλικίας.	32
1.3. Το κίνημα του καταναλωτισμού	36
2. Ορίζοντας την έννοια της ακρόασης και της συμμετοχής των παιδιών	37
3. Η ακρόαση σύμφωνα με την προσέγγιση των δικαιωμάτων του παιδιού	42
4. Η παιδαγωγική της ακρόασης στην προσέγγιση του Reggio Emilia	50
5. Η ακρόαση ως ηθική στάση.	59

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΑΚΡΟΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ	62
1. Η σημασία και οι προκλήσεις της ακρόασης.	62
2. Βασικές αρχές για την ακρόαση των παιδιών	68

2.1. Οι αντιλήψεις μας για τα παιδιά και την παιδική ηλικία	68
2.2. Η κοινωνική αλληλεπίδραση στη μάθηση	70
2.3. Η δημιουργική έκφραση των παιδιών.	73
2.4. Η διαφορετικότητα των παιδιών.	74
2.5. Οι σχέσεις εξουσίας.	76
3. Η διαμόρφωση περιβάλλοντος ακρόασης των παιδιών	77
3.1. Η ενίσχυση των σχέσεων με τα παιδιά και τους γονείς	78
3.2. Η δημιουργία ευκαιριών για συμμετοχή των παιδιών στην εκπαιδευτική διαδικασία	79
3.3. Η διάθεση χρόνου για την ακρόαση των παιδιών	80
3.4. Η τεκμηρίωση της ακρόασης	81
3.5. Η αναστοχαστική πρακτική.	82

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΚΡΟΑΣΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ 84

1. Οι συμμετοχικές ερευνητικές μέθοδοι	85
2. Η συμμετοχική παρατήρηση	93
2.1. Η απλή παρατήρηση και η παρατήρηση ως ερευνητικό εργαλείο	95
2.2. Η συμμετοχική παρατήρηση και η ακρόαση των παιδιών	95
2.3. Το αντικείμενο της συμμετοχικής παρατήρησης	97
2.4. Η πρόσβαση στον χώρο της παρατήρησης και η οικοδόμηση σχέσης εμπιστοσύνης	100
2.5. Ο ρόλος του παρατηρητή στη συμμετοχική παρατήρηση.	101
2.6. Η καταγραφή της συμμετοχικής παρατήρησης	107
2.7. Οι περιορισμοί της συμμετοχικής παρατήρησης για την ακρόαση των παιδιών	113
3. Οι συζητήσεις και οι συνεντεύξεις.	114
3.1. Η σημασία των συνεντεύξεων και των συζητήσεων για την ακρόαση των παιδιών	117
3.2. Ατομικές και ομαδικές συνεντεύξεις	119
3.3. Οι συνεντεύξεις από παιδί σε παιδί	122
3.4. Ο σχεδιασμός και η διεξαγωγή συνεντεύξεων με τα παιδιά . . .	124
3.5. Εναλλακτικές τεχνικές συνέντευξης με τα παιδιά	132
3.6. Η χρήση οπτικού υλικού στις συνεντεύξεις με παιδιά	136

4. Η ιχνογράφιση	138
4.1. Η αξιοποίηση της ιχνογράφισης σε έρευνες για την ακρόαση των παιδιών	145
4.2. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της ιχνογράφισης ως μεθόδου ακρόασης των παιδιών	148
5. Η φωτογράφιση	152
5.1. Οι δυνατότητες και οι προκλήσεις της αξιοποίησης της φωτογραφικής μηχανής για την ακρόαση των παιδιών . . .	162
5.2. Ζητήματα μεθοδολογίας και δεοντολογίας στη χρήση της φωτογραφικής μηχανής	165
6. Οι οπτικοί περίπατοι ή οι ξεναγήσεις	166
7. Η χαρτογράφιση	171
8. Το πορτφόλιο	175
9. Άλλες μέθοδοι, τεχνικές, εργαλεία και δραστηριότητες ακρόασης των παιδιών	178
10. Οι περιορισμοί των συμμετοχικών μεθόδων	181

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΜΩΣΑΪΚΟΥ

190

1. Το θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο της προσέγγισης του μωσαϊκού	192
1.1. Η αντίληψη για τη γνώση	192
1.2. Η αντίληψη για το παιδί	194
1.3. Η αντίληψη για την ακρόαση των παιδιών	196
2. Η ανάπτυξη της προσέγγισης του μωσαϊκού	200
2.1. Τα στάδια της προσέγγισης του μωσαϊκού	200
3. Η εξέλιξη της προσέγγισης του μωσαϊκού	215
3.1. Η ερευνητική μελέτη Χώροι για παιχνίδι	216
3.2. Η ερευνητική μελέτη Βιωμένοι χώροι	233
4. Η αξιοποίηση της προσέγγισης του μωσαϊκού	241
4.1. Μελέτη περίπτωσης 1: Η προσέγγιση του μωσαϊκού με παιδιά-πρόσφυγες	242
4.2. Μελέτη περίπτωσης 2: Η προσέγγιση του μωσαϊκού για παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες	247

4.3. Μελέτη περίπτωσης 3: Ακούγοντας τη φωνή ενός παιδιού στο φάσμα του αυτισμού	249
4.4. Μελέτη περίπτωσης 4: Οι οπτικές των παιδιών για την ποιότητα της προσχολικής δομής	252
4.5. Μελέτη περίπτωσης 5: Οι οπτικές των παιδιών για τον εξωτερικό χώρο ενός προσχολικού κέντρου	256
4.6. Μελέτη περίπτωσης 6: Η ακρόαση των παιδιών για τη μετάβασή τους από το νηπιαγωγείο στο δημοτικό σχολείο	260
4.7. Μελέτη περίπτωσης 7: Οι παιδαγωγοί διερευνούν τις οπτικές των παιδιών	263
5. Οι δυνατότητες και οι προκλήσεις της προσέγγισης του μωσαϊκού στην εκπαιδευτική πράξη	268
6. Οι συνθήκες εφαρμογής της προσέγγισης του μωσαϊκού	273
<i>Αντί Επιλόγου</i>	277
<i>Βιβλιογραφία</i>	281